mintea 'ĭ era aşa de ocupată cu gândirile, în cât nicĭ o bănuială nu intră în sufletul luĭ.

— Priimesc, — ḑise Alexe; — fie voia ta căpitane. Dar apoĭ ce vom face?

— Apoĭ, — ḑise Grozea, — ne vom întórce aicĭ; vom încăleca toţĭ, luând pe Maria lângă mine pe cal şi vom sbura ca gândul prin pădurĭ şi crângurĭ până vom trece în judeţul vecin. Acolo ne vom stabili, dacă vom găsi un loc ferit; iar de nu, vom merge înainte spre Buzĕŭ şi Ialomiţa unde sunt mulţĭ grecĭ bogaţĭ; ḑiua vom sta ascunşĭ în crângurile cele maĭ dese, iar nóptea vom ieşi la drumurile cele marĭ saŭ vom călca pe ciocoiĭ ceĭ bogaţĭ. Vom strânge banĭ cu carĭ ne vom cumpăra arme bune şi ghintuite, caĭ haiduceştĭ, vom cumpăra pe slugile ciocoilor pentru a ne vinde pelea stăpânilor, vom cumpăra care şi vite românilor săracĭ, iar pe ceĭ maĭ disperaţĭ 'ĭ vom lua cu noĭ. După câtă-va vreme, ne vom întórce aicĭ şi când Megalicheades, nicĭ nu se va maĭ gândi la noĭ, vom face tóte chipurile pentru a intra nóptea în odaia luĭ şi 'ĭ vom ḑice: *Bună vremea grecule!* Dacă se va împotrivi, 'ĭ vom lua pelea şi vom face din ea coburĭ la şelele cailor noştri, de va fi bună de aşa lucru; iar de nu se va împotrivi, 'l vom ruga să bine-voiască a'şĭ face testamentul şi să lase tótă averea luĭ pentru cumpărare de vite şi căruţe sătenilor de pe moşia sa; apoĭ 'l vom trimite să ne cheme în judecată înaintea tribunaluluĭ din cer.

Toţĭ râseră cu haz, de ideia glumèţă dar înfiorătóre a căpitanuluĭ şi bătură din palme de bucurie.

Numaĭ Alexe căḑuse pe gândurĭ. El era om

bun la inimă, dar cam uşor la hotărâri noi. O ideiă nenorocită 'i venise şi se oprise în capul sĕŭ. Un şérpe 'l muşcase de inimă şi lăsase veninul sĕŭ în sufletul tovarăşuluĭ şi ajutoruluĭ luĭ Grozea.

Ruşinat însuşĭ de tăcerea sa, Alexe 'şĭ scutură pletele ca şi cum ar fi voit să alunge din cap ideia care 'ĭ strângea creeriĭ şi făcênd o silinţă asupra luĭ însuşĭ, se ridică în sus şi ḑise:

— Căpitanul e un om deştept şi cum se cade. Să 'l ascultăm orbeşte şi să nu 'l părăsim. Să mergem!

— Adică să mergem noĭ, iar tu să rămâĭ aicĭ, Alexe. Ce lesne uiţĭ tu..... Am uitat un lucru, fraţilor. Voĭ aveţĭ femeĭ şi copiĭ în satul vostru. Sciŭ cât trebuie să suferiţĭ pentru că nu veţĭ şti nimic despre familiele vóstre. Vom îngriji, însă în curând să trimitem pe cine-va, chiar pe unul din noĭ, pe sub ascuns ca să ducă la voĭ a casă banĭ pentru hrană. Fiţĭ dar răbdătorĭ şi curagioşĭ; căcĭ, de va voi Dumneḑeŭ, nu peste mult vĕ veţĭ putea întórce la casele vóstre, saŭ vom lua măsurĭ ca familiile vóstre să fie ridicate de acolo şi duse în altă parte unde să fie maĭ în siguranţă şi unde să puteţĭ trăi ne bănuiţĭ şi ne supăraţĭ de nimenĭ. In acea ḑi fericită, de voiŭ maĭ fi şi eŭ pe lume, voiŭ merge împreună cu voĭ, ne vom stabili în acelaşĭ sat şi vom trăi cu munca nóstră, fără să maĭ avem grijă de vre un arendaş fără suflet ca Megalicheades. Sciŭ că nu vom ajunge noĭ până când în tótă ţara vor intra în pământ spurcaţiĭ de grecĭ lacomĭ; dar, cel puţin, acolo unde vom trăi noĭ, nu vom avea să ne temem de o ast-fel de

lepră. Incă o dată vě ḑic să fiţĭ curagioşĭ şi cu răbdare. Dumneḑeŭ e mare şi nu va lăsa nicĭ o dată pe românul harnic şi iubitor de ţéra sa. Să mergem copiĭ. Tu Alexe, rămâĭ cu Maria. De se va întêmpla s'audĭ vre un sgomot după care să înţelegĭ că nu suntem noĭ, tu aĭ duoă braţe puternice, pentru ca să iei cu tine pe Maria, dacă ea nu-va pulea merge aşa de iute, şi o veĭ duce în altă parte a pădureĭ. Noĭ la întórcere, vom fluera de treĭ orĭ, iar tu veĭ respunde printr'un fluerat de atâtea orĭ repeţit dupe cum veĭ fi în partea de méză-nópte, méză-ḑi, răsărit orĭ apus.

După acésta, Grozea se întórse spre Maria; dar ea dormia încă pe iarba fragedă a Primăvereĭ. Él o privi cât-va. Nu îndrăsnia să o deşteptę; şi apoĭ se temea că deşteptând'o, ea n'o să se lase de el, n'o să voiască a rămâne singură în pădure cu un strein, şi 'l va întârḑia. De acea, Grozea se mulţumi a pune un sărut arḑĕtor pe părul eĭ cel negru şi resfirat uşor de adierea nopţeĭ şi se depărtă însoţit de ceĭ alţĭ 10 tovarăşĭ.

Grozea se afunda în tăcerea nopţeĭ şi se depărta; iar Maria dormia încă. El mergea póte să 'şĭ pună viaţa în pericol; iar ea póte că se visa legănată pe peptul luĭ, desmerdându-l cu dragostea eĭ îngerescă.

Alexe

Sunt unii ómeni de o natură fórte curiósă. Găseşte cine-va într'ênşiî tot ce voeşte : de la devotamentul cel maî înalt până la înjosirea cea maî de rând. Aceştia sunt cum se dice : foc de paie care se stinge curênd şi lasă cenuşea cea maî proastă. Eî sunt conduşî în tóte faptele lor de cea dintâî ideă care le trece prin cap, şi pun în practică ideile lor, după capriciul împrejurărilor schimbătóre. Din eî poţî face nisce eroî, dacă veî avea norocul să le pregăteştî ast-fel de împrejurărî în cât s'aprindî paele inimeî lor ; precum poţî face din eî ceî mai din urmă codacî, dacă vêntul uneî cât de uşóre ne încredere suflă peste curagiul lor. Aceştî ómenî, în fine, sunt periculoşî, când e vorba de o întreprindere seriósă în care să te serveştî cu eî şi să te sprijineştî pe neclintirea caracteruluî lor. Causa aceşteî nesiguranţe despre sine se póte găsi şi în împrejurările copilărieî lor. Să'şî închipuiască cine-va un copil aî căruia părinţî sunt nişte ómenî de nimic : mincinoşî, înşelătorî, cu moravurî stricate, dar carî printr'un fel de aplecare a însuşireî lor de părinţî, daŭ copiluluî bune poveţî, de şi nu 'l fac să vadă înainte-'ï bune fapte. Copilul bagă la cap poveţele şi se sileşte a le urma, dar este numaî o silnire, căcî el vede faptele şi ne putênd a face şi el tot ast-fel, se întrébă în sine adesea, dacă óre ar fi rěŭ când ar face şi el ca părinţiî luî. Acest copil, creşte

în ast-fel de încurcătură până la 10 saŭ 12 anĭ, şi atuncĭ rĕmâne fără părinţĭ. Cade pe mâna rudelor saŭ streinilor. In noul sĕŭ adăpost, el nu maĭ găseşte nicĭ căldura cuvintelor părinteştĭ, nicĭ încrederea de copil că faptele luĭ vor fi judecate fără rĕutate şi îndreptate cu bună voinţă. Acolo, el găseşte iarăşĭ sila ; căcĭ streinul, orĭ cât ar fi de uman, nu póte nicĭ o dată înlocui focul ce arde în inima părintéscă şi care încăldeşte în fie ce minut inima încă ne formată a fiuluĭ. Streinul caută să dea orfanuluĭ căḑut sub îngrijirea sa maĭ mult hrana corpuluĭ, iar cât pentru suflet 'l lasă la voia întêmplăreĭ a se desvolta după cum mintea ne coaptă a copiluluĭ va înţelege: astă-ḑĭ într'un fel şi mâne în altul. Copilul se face maĭ mare şi intră în lume, întinḑênd braţele către muncă. El munceşte astăḑĭ bine, mâne rĕŭ, şi tot-d'auna 'l găseştĭ ne hotărît astă-ḑĭ despre cea ce va trebui să facă mâne. Din acéstă causă, el cade în greşelĭ şi ne putênd înţelege urmările faptelor, nu se póte îndrepta, şi din ḑi în ḑi cade în greşelĭ maĭ marĭ. Dacă se căsătoreşte, trece la un nuoŭ fel de viaţă şi se conduce numaĭ după cele d'întâiŭ impresiunĭ, de oare ce morala luĭ 'ĭ porunceşte aḑĭ într'un fel şi mâne în altul. Dacă, în fine, are nenorocirea să fie isbit de sórtă şi perde pe femeă saŭ pe copiĭ, întristarea 'l coprinde peste mĕsură şi atuncĭ vêntul patimilor care bate cu tărie inimile slabe, 'l duce la fapte îngrozitóre ; şi dacă scapă de crimă orĭ de viciĭ murdare, este numaĭ pentru că nişte împrejurărĭ fericite aŭ venit la timp şi l'aŭ strecurat întocmaĭ ca vêntul priincios care duce printre stâncĭ ascuţite luntrea pesca-

rului care 'şi-a perdut cârma şi care, ne sciind ce să facă, orï se aruncă în valurï spre a muri cu o minută maï nainte, orï se lasă în voia întâmplăreï.

Numaï o mână ageră şi o minte sănătósă, ar putea face dintr'un ast-fel de om acea ce va voi, îndreptându-ï paşiï ne curmat către un scop ţintit, negreşit dacă, în acelaşï timp, împrejurările ajută şi ele acéstă pornire spre bine; şi, dacă, din când în când, ne hotărârea muşcă pe acest om, el înclină spre rĕŭ maï lesne de cât spre bine, şi cade dacă braţul puternic şi mintea sănătósă nu este aci pentru a 'l susţine şi încuraja. Patimile se lipesc maï lesne de un ast-fel de om şi relele deprinderï 'l copleşesc îndată ce puterea sprijinuluï dispare.

Alexe este tocmaï omul descris maï sus. El s'a strecurat prin lume isbindu-se de tóte valurile eï, până când întâmplarea a făcut să se întâlnéscă pe o cale bună cu Grozea, de care se lipise cu tot sufletul.

El era dintre fruntaşiï satuluï, nu pentru că ar fi muncit în destul pentru a strânge şi el ceva dar pentru că 'ï rămăsese o moştenire de la moşul sĕŭ care murise cu câţï-va anï maï 'nainte; şi dacă n'a perdut averea din causa uşurinţeï caracteruluï sĕŭ, este numaï pentru că 'l ţinuse în loc, păn'atuncï, teama de ruşinea ce va suferi în sat şi pentru că arendaşul n'avusese timp să 'şï arunce ochiï asupra acesteï prădï şi să 'l sărăciască.

El era din fire deştept şi de câte-orï putea să judice drept şi cum se cade, nu se dedea în lăturï de a vorbi cu glas tare şi a da poveţe folo-

sitóre în carĭ, însă, maĭ în urmă, nicĭ el nu maĭ punea temeiŭ, de îndată ce încrederea în sine începea să 'l părăséscă. Săteniĭ aveaŭ încredere în el, pentru că de multe ori, sfaturile luĭ le luminaseră paşiĭ către bine şi chiar 'l iubiaŭ! Acésta ne arată pentru ce săteniĭ ascultară de Alexe şi primiră idea luĭ Grozea, în ḑiŭa acea când Dumneḑeŭ a voit ca să încépă pentru aceă parte a loculuĭ pedépsa şarlataniloř şi rĕsplata nenorociţilor.

Alexe şi Maria

După plecarea luĭ Grozea şi acelor alţĭ tovarăşĭ către sat, Alexe, remânênd singur cu Maria care dormia, începu a se gândi fără a sci el însuşĭ la ce se gândeşte, atâta era de zăpăcit. Totul era într'ênsul în acele minute ne hotărâre; numaĭ un singur lucru era sigur: patima care născuse cu iuţeala fulgeruluĭ în peptul sĕŭ şi care făcea să 'ĭ bată inima cu o putere cu atât maĭ mare, cu cât maĭ mult privia pe Maria adormită întocmaĭ ca un ânger blând pe un nor auriŭ. An altul în locul luĭ Alexe, s'ar fi mulţumit cu acéstă privire dulce şi ar fi stat cu respect înaintea acelei făpturĭ desăvĕrşite, acelei frumuseţĭ divine, acelei curăţeniĭ de gândurĭ şi fapte. Poetul ar fi făcut un cap de óperă des-

criind formele şi aerul suav al Mariei dormind; pictorul ar fi desenat unul din cele mai frumóse tabelurĭ, iar preotul ar fi ingenuchiat ca înaintea unuĭ altar!

Ce putea, dar, să facă Alexe înaintea Marieĭ, de cât să uite că ea era femea căpitanuluĭ şi tovarăşuluĭ sĕŭ, că ea era o ființă curată întocmaĭ ca aerul dimineţeĭ: să uite jurămêntul făcut şi să dea drumul patimilor carĭ păn'atuncĭ fuseseră incatenate în inima luĭ. El uită totul şi nu se maĭ gândi de cât cum să facă a fi iubit de Maria pe care şi el o iubea, de şi nu o vĕ-ḑuse de cât numaĭ atuncĭ. Idea că Maria iubeşte pe altul pentru care a primit să intre în pădure şi să împărtăşéscă viaţa haiducéscă, nicĭ nu trecu prin capul sĕŭ, pentru că el era omul care se aprinde numaĭ de prima ideă pe care apoĭ o părăseşte îndată ce o alta 'ĭ intră în cap cu maĭ multă putere şi era omul care remâne în idea luĭ şi o aplică atâta pe cât este dominat de ea; în tocmaĭ ca frunḑa uşure care se învĕrteşte, fără a sci ce face şi în cotro merge, în mijlocul vêntuluĭ care a răpit'o dintr'un loc şi care nu părăseşte şi nu e părăsită de vêntul care o duce de cât numaĭ atuncea când un vânt maĭ puternic o smulge din uragan şi o iea cu sine pentru ca, la rîndul sĕŭ, să o lase iarăşĭ în voia curentuluĭ celuĭ maĭ puternic.

Pe când Alexe se gândea cum să facă a fi iubit, Maria se desceptă. Ea se uită din ce în ce maĭ îngrijată împrejurul sĕŭ, dar îngrijirea eĭ se prefăcu în infiorare îndată ce vĕḑu că numaĭ un necunoscut se află în apropierea eĭ, un bandit pe care nu 'l cunoscea ce fel de om póte fi,

un serv al căpitanuluĭ, iar Grozea lipsea, Grozea cu care venise în pădure şi fără care n'ar fi stat un singur minut.

Alexe se apropiă de ea şi 'ĭ ḑise încetişor:

— Nu te speria Mario. Sunt eŭ aicĭ şi te voĭ apăra în potriva orĭ căruĭ pericul. Căpitanul se va întórce, fiĭ sigură. Dar, chiar dacă, din nenorocire, el nu va maĭ putea fi al nostru, Dumneḑeŭ e mare şi bun; el nu ne va lăsa să perim înainte de a ne ajunge scopul; şi dacă, în sfârşit ar fi vorba ca banda nóstră să aibă un alt căpitan, eŭ aş primi cu bucurie sarcina şi aş fi ca şi Grozea atât pentru bandă cât şi... pentru Maria!

La aceste din urmă vorbe, Maria, făcu o mişcare înapoĭ, în tocmaĭ ca cum ar fi călcat pe un şarpe. Maria ascultase cu plăcere cele d'intâiŭ vorbe şi se pregătise să întrebe unde e căpitanul; însă cele din urmă cuvinte o hotărără a nu maĭ sta de vorbă cu un om care póte în adins a făcut vênt luĭ Grozea pentru a rĕmâne singur cu Maria, saŭ care póte chiar a ucis pe iubitul eĭ pentru a 'ĭ lua locul.

Maria fu cuprinsă de tóte gândirile cele maĭ rele, şi în frica eĭ se gândi s'o iea la fuga şi să nu se oprécă de cât în sat unde să bată la tóte uşile până va găsi locuinţă şi hrană; dar se opri îndată, căcĭ se gândea că póte Alexe, în şiretlicul sĕŭ, minte, că póte Grozea este tot în pădure, că póte înadins a pus pe Alexe ca să încerce inima eĭ; şi resimându-se de un copac, puse mânile la ochĭ şi începu a plânge un plâns care ar fi muiat inima cea maĭ tare şi ar fi desarmat mâna celuĭ maĭ crud dintre criminalĭ.

Numaĭ Alexe stătu rece şi nesimţitor. In el patimile se deslănţuiseră; şi, apoĭ, el nu cunoscea încă vocea lacrimilor, căcĭ nu plănsese nicĭ o dată aşa cum plăng ceĭ nenorocițĭ pentru a şti căte cugetărĭ se nasc în creeriĭ celuĭ ce plănge şi se scurg cu fie care picătură a lacrămilor luĭ. El judeca pe Maria cu prea multă uşurinţă şi se inşela pe el însu-şĭ.

— Să mergem la căpitanul,—ḑise Alexe, după căte-va minute.

— Unde este el? întrebă Maria cu repeḑiciune.

— Ne aştéptă. Aide Mario şi nu te maĭ teme de mine. Eŭ ştiŭ că sunt cel maĭ de aprópe al căpitanuluĭ şi am tótă increderea luĭ. El se va intórce despre ḑiuă şi ne va intălni,

Pentru a duoa oră Maria se retrase, căcĭ băgase de sémă minciuna şi 'ĭ ḑise cu dispreţ:

— Orĭ mĕ minţĭ, orĭ nu ştiĭ ce vorbescĭ.

— Spun adevĕrul, Mario, încrede-te în mine.

— Ḑiceaĭ că ne *aştéptă* căpitanul şi că *ne va intâlni* despre ḑiuă. Ce va să ḑică asta?

Alexe prins, nu maĭ sciu ce să ḑică. El ar fi voit ca Maria să se încréḑă în cuvintele luĭ şi să mérgă cu dênsul. Apoĭ, ar fi dus-o spre una din marginile cele maĭ depărtate ale pădureĭ şi acolo ar fi încercat să dea drumul tuturor patimilor ce fierbeaŭ în sufletul sĕŭ şi să caute a fi iubit de ea. Acum însă, dat singur pe faţă, se ruşină de el însuşĭ, căcĭ un vênt contrariŭ începuse a bate peste inima sa şi reîncepuse a fi om cum se cade. El se gândia acum ce va respunde căpitanuluĭ când Maria se va plânge la el; se temea chiar de mânia luĭ Grozea: şi tóte aceste

gândirĭ, 'l făcură a lua o nuoă hotărâre tot aşa de uşure ca şi cele alte.

Alexe credu că nu maĭ are ce face în faţa Mariei şi se cutremură la ideia că va fi gonit saŭ chiar ucis de Grozea; şi, apropiându-se de Maria, 'ĭ dise cu un ton de rugăciune:

— Iartă-mă, Mario! Am spus o minciună, fără voia mea şi 'mĭ pare rĕŭ că te am supărat. Sciŭ că iubescĭ pe Grozea maĭ mult de cât aĭ putea iubi pe un altul şi că fără dênsul n'aĭ putea trăi. De aceia, eŭ mĕ duc să caut pe căpitan şi să'ĭ spun că 'l aştepţĭ cu ne răbdare, că fără el nu poţĭ trăi. Rĕmâiŭ puţin singură şi veĭ avea pe prea iubitul tĕŭ Grozea.

— Aşa îmĭ place să vorbescĭ, Alexe. Dar, dacă tu te ducĭ, eŭ voiŭ rĕmâne singură aicĭ şi 'mĭ va fi frică. Sciŭ că aĭ minţit, dar nu înţeleg care 'ţĭ a fost scopul. Aşĭ vrea ca Grozea să vină chiar acum; dar simţ că n'aşĭ putea rĕmâne singură în mijlocul pădureĭ. De aceia, să merg şi eŭ cu tine şi împreună să căutăm pe Grozea, care cred că nu este departe de aicĭ. Aide'mĭ Alexe, şi fiĭ om cum se cade.

Alexe, încurcat din noŭ în ideile sale, el care voia cu orĭ-ce chip să dispară dinaintea Marieĭ pentru a fugi chiar de Grozea, nu maĭ sciu din noŭ ce să dică.

— Eĭ bine? Să mergem, — repetă Maria.

— Să mergem, Mario; dar unde?

— Diceaĭ că vom găsi pe Grozea.

— Mario! trebuie să 'ţĭ spun tot adevĕrul. Grozea nu este tocmaĭ aşa de aprópe d'aicĭ, precum 'ţĭ închipuescĭ, şi nu se póte întórce aşa de curênd. Eŭ te am minţit pentru că te iubiam.

Acum, însă, te respectez şi nu te maî mint. Am făcut o greşală de care 'ţî cer ertare, numaî ţie, nu însă şi căpitanuluî, căcî el a avut încredere în mine şi nu mĕ va erta. Rĕmâî dar aci, Mario; nimenî nu se află în pădure şi veî putea asçepta în linişte pe Grozea; iar eŭ mĕ duc, căcî nu mĕ pot întâlni cu Grozea pe care am căutat să'l înşel, pentru care n'am fost vrednic şi n'am sciut să'l ajut. Póte mĕ voiŭ duce în sat, chiar dacă aşî fi din noŭ arestat şi póte ucis de mânia arendaşuluî. Tu veî spune luî Grozea tot ce veî voi, saŭ nu'î veî spune nimic, tot una 'mî face, de óre-ce în tot-d'auna voiŭ avea pe cuget o pată mare, o mustrare de orî-ce minut, că nu'î am fost un bun şi credincios tovarăşiŭ. Rĕmâiŭ sănătósă Mario!

Dicênd acestea, Alexe, se depărtă; iar Maria, speriată că va rĕmâne singură, se repeḑi după dênsul şi apucêndu'l de braţ 'î ḑise:

— Rĕmâiŭ Alexe; fie-ţî milă de mine. Nu voî spune nimic luî Grozea.

— Veî face rĕŭ, Mario: pentru că, dacă voiŭ rĕmâne, Grozea se va întórce şi eŭ, orî unde vĕ voiŭ însoţi, voiŭ fi tot-d'auna ne împăcat în cuget. Iar, dacă, din noŭ se va descepta în mine iubirea ce am simţit pentru tine, voiŭ cădea iarăşî în greşala de a gândi rĕŭ căpitanuluî care atuncî va înţelege tot şi va fi póte fără milă atât pentru mine cât maî ales pentru tine pe care el te iubesce ca lumina ochilor sĕî şi atuncî te va pedepsi pe nedrept. Inţelege, Mario, că n'aşî voi o dată cu capul să ţi se întâmple vre un rĕŭ, căcî încă te iubesc, de şi nu pot face a fi priimit de inima ta.

Vorbele luĭ Alexe eraŭ pornite din inimă şi avură asupra Marieĭ efectul pe care 'l aŭ cuvintele blânde şi sincere asupra uneĭ femeĭ simţitóre. Ea începu a compătimi de sórta luĭ Alexe şi 'ĭ fuse milă gândindu-se că, pentru o greşală, el ar putea să se pérdă, el care era un om bun câte o dată şi în care Grozea avusese atâta încredere. Apoĭ, ce va dice Grozea când va vedea că Alexe 'ĭ a părăsit? El va crede că Maria nu 'ĭ a fost credinciósă şi că, pentru a nu fi observată schimbarea eĭ în faţa luĭ Alexe, acesta 'ĭ a părăsit. Eraŭ negreşit acestea nisce raţionamente de femeiă care iubesce cu tótă puterea inimeĭ şi care se teme ca nu cum-va o cât de mică bănuială să intre în sufletul iubituluĭ eĭ. Era o femeiă în tótă puterea cuvêntuluĭ, dar era o femeiă! Ea nu vedea că rĕul ce se născuse are duoă forme şi că scăpând de una, va da negreşit peste cea-altă formă a luĭ póte cea maĭ primejdiósă. In adevĕr, dacă Alexe ar fi plecat, Grozea ar fi stat în mirare aflând fuga luĭ şi l'ar fi credut un simplu trădător; iar cât pentru Maria póte că n'ar fi bănuit-o de loc. Insă, rĕmănênd Alexe, orĭ de câte-orĭ iubirea s'ar fi desceptat într'ênsul, ne încetat cu maĭ multă putere, bănuiala s'ar fi născut şi mărit în capul luĭ Grozea, căcĭ Maria ar fi credut folositor a nu 'ĭ spune nimic; şi astfel peirea ar fi fost din ce în ce maĭ sigură şi maĭ apropiată, cu tótă nevinovăţia Marieĭ.

— Rĕmâĭ, Alexe; — 'ĭ dise ea din noŭ. Grozea nu va sci nimic; numaĭ de acum înainte să nu maĭ încercĭ a turbura fericirea mea şi liniştea căpitanuluĭ tĕŭ.

Alexe sta la îndoială.

Maria 'l rugă încă şi el a căruia inimă de céră se încovoia fórte lesne, rĕmase, dar cu inima strânsă între temerea de ruşine în faţa luĭ Grozea şi între iubirea care ardea în inima sa, dar peste care un strat de cenuşe se grămădise şi care ardea încă închis, pentru a scóte flacărĭ orĭ de câte-orĭ o împrejurare o va scormoni.

Din acest minut, în cartea vieţeĭ acestor duoĭ ómenĭ, se scrisese peirea lor, o peire îngrozitóre ca însăşĭ firea căpitanuluĭ.

Furtişagul

Pe când în pădurea Vedesciĭ se petreceaŭ cele povestite maĭ sus, la curtea luĭ Megalicheades se făcea unul din cele maĭ îndrăsneţe furtişagurĭ, o tâlhărie precugetată. Bandiţiĭ însă se deosibeaŭ de alţiĭ de soiul lor, prin aceia că veneaŭ la curtea boierésca nu pentru a ucide, ci numaĭ pentru a împrumuta de la arendaşiŭ caiĭ sĕĭ şi câte-va rândurĭ de haine cu carĭ să se pótă servi în haiducia lor; şi fiind-că, dacă ar fi cerut aceste lucrurĭ, ciocoiul nu le ar fi dat, eĭ se hotărâseră a le lua cu sila. Şi, apoĭ, dacă e vorba, cine nu scia că Megalicheades furase averea de care se bucura? Vorba românuluĭ: *de géba vine de géba se duce averea ne muncită.*

Trecuse de miedul nopţeĭ, când Grozea şi tovarăşiĭ seĭ se strecuraŭ pe sub pătulele din fun-

dul curţiĭ şi aruncaŭ codri de mămăligă câinilor ce simţiseră ómenĭ streinĭ şi lătraŭ. Tótă lumea dormia in acéstă curte blestemată în care Grozea intra pentru a treia óră şi în care ar fi voit să védă numaĭ foc şi cenuşe. Nicĭ un argat nu se desceptă la lătratul câinilor, şi totul era priincios pentru o călcare.

Bandiţiĭ se împărţiră precum am arătat maĭ sus şi Grozea împreună cu unul din ceĭ maĭ voinicĭ se îndreptă către grajdurĭ. Acolo era lacătul pus, dar fu trébă numaĭ de un minut pentru a scóte belciugele şi a deschide uşa. In întru staŭ la rând 12 caĭ frumoşĭ, pe carĭ arendaşul 'ĭ întrebuinţa şi la trăsură şi la călărit pentru el şi prieteniĭ pe carĭ voia să'ĭ plimbe călărĭ pe moşie. Pe o poliţă în partea dréptă eraŭ câte-va şele cu tot rostul lor aşa în cât bandiţiĭ aveaŭ la îndemână tocmaĭ ceia ce le trebuia şi luând şelele începură a le potrivi pe caĭ. Caiĭ, însă, ne obicĭnuiţĭ cu atâta grabă şi tăcere în întrebuinţarea lor, se puseră în neastâmpăr şi începură a bate din picióre, ceia ce făcu să se deştepte din somn un păcătos de argat care dormia dus într'un colţ şi care păzea caiĭ aşa de bine în cât nu simţise când s'a spart uşa şi pe care numaĭ tropăitul a 12 caĭ a fost în stare să'l întórcă de pe lumea cea-altă în care ducea purceiĭ la apă, cum se dice.

Argatul sări drept în picióre şi zăpăcit de somn, se uita speriat împrejurul luĭ, fără să pótă vedea ce se petrece; audind însă sforăitul şi tropăitul cailor, 'şĭ închipui maĭ întâiŭ că ar fi intrat în grajd vre un lup, şi începu a da huideo. Grozea nu se putu ţine de rîs şi apropiându-se de argat

'ĭ şopti: dobitocule! nu sunt lupĭ, ci ómenĭ; dar bagă de sémă şi fiĭ om de ispravă, căcĭ alt-fel în loc de om cum escĭ eŭ te fac piftie...

Gluma era prea seriósă pentru a maĭ da argatuluĭ pofta de vre-o vorbă. El se mulţămi a bleojdi ochiĭ către acela care 'ĭ vorbise şi ca un nătâng se uită cum se înşeuaŭ caiĭ, cum se desprindeaŭ de la iesle şi cum ieşaŭ afară unul câte unul traşĭ de duoĭ ómenĭ. Eşind a fară Grozea avu grijă a înfige din noŭ cuiul belgiuguluĭ în stâlpul grajduluĭ, aşa că pe de o parte furtişagul putea să trécă de o taină, cu tótă declaraţia argatuluĭ închis în întru care ar fi putut crede că a fost prada unuĭ vis, iar pe de altă parte, chiar venind argatuluĭ curagiul să strige cu greŭ ar fi putut fi auḑit şi, în tot cazul, n'ar fi fost auḑit de cât după ce ar fi sbierat de maĭ multe orĭ, adică după ce bandiţiĭ călărĭ ar fi fost departe.

Pe când în grajd lucrurile se petreceaŭ cu linişte şi chiar cu haz, în odaia unde dormiaŭ argaţiĭ, nu mergea tot aşa de neted şi de liniştit. Insă sgomotul d'acolo nu putu fi auḑit de Grozea din causa neastâmpăruluĭ cailor.

Ceĭ patru bandiţĭ, intrând la argaţĭ, n'avură dibăcia a ocoli orĭ-ce fel de sgomot; ci căutând cu orĭ-ce chip să fure borfe, — lucru de nimic, — se lăsară la fapte rele de carĭ maĭ pe urmă trebuia să le pară rĕŭ şi să fie mustraţĭ de căpitanul.

Argaţiĭ speriaţĭ prin năvălirea în odaie a celor 4 inşĭ, săriră din pat şi se începu o luptă crâncenă între eĭ, luptă demnă de o maĭ bună afacere, luptă care avu de resultat o hoţie de rând şi, maĭ mult de orĭ-ce asceptare, uciderea argaţi-

lor carĭ fuseră strânşĭ de gât şi aruncaţĭ sub pat.

Grozea ieşia vesel şi rădênd din grajd, pe când ceĭ 4 bandiţĭ ieşiaŭ de la argaţĭ cu aerul cel maĭ înfiorător, căcĭ eĭ făcuseră omor atuncea când nu trebuia şi când n'aveaŭ pentru ce; pe când eĭ ar fi putut prea bine să se scutéscă de o crimă nefolositóre, şi să lege pe argaţĭ, astupându-le gura, pentru a nu putea striga.

Bandiţiĭ se aruncară pe caĭ; Grozea fluera de treĭ orĭ; ceĭ alţĭ cincĭ carĭ păziseră împrejurul caseĭ încălecară asemenea şi cu toţiĭ apucară în fuga mare drumul către pădurea Vedescii.

Grozea nu scia nimic din ceia ce se făcuse cu argaţiĭ. Pe drum însă, unul dintre criminalĭ, apropiându-şĭ calul de dênsul 'ĭ povesti cu îngâmfare isprava lor. Auḑind acestea, Grozea, se încruntă şi se turbură ast-fel în cât nu putu de o cam dată ḑice de cât: aţĭ fost nisce nemernicĭ carĭ sunteţĭ bunĭ de spânzurat! Şi, fără să maĭ stea de vorbă cu vre unul din ceĭ alţĭ, iuţi fuga şi ajunseră în pădure unde găsi pe Maria veselă că 'l revede, dar de o veselie amestecată cu întristare. Alexe era fórte încurcat în faţa căpitanuluĭ; dar Grozea nu băgă de sémă nimic din tóte acestea, pentru că mintea 'ĭ era coprinsă de crima săvârşită la curte, fără scirea şi voia luĭ. 'L mustra cugetul de ceia ce se făcuse; şi, pe cât era supărat pe omorâtorĭ, pe atâta se găsea şi pe el vinovat că uitase să le spună să nu comită nicĭ un omor, nicĭ chiar lovire, ne fiind încă timpul venit pentru aşa ce-va, ci maĭ bine să se lipséscă de haine, de cât să iasă din porunca şefuluĭ şi din datoriile lor.

Crima însă era făcută şi, dacă de o cam dată

aduse supărare căpitanuluĭ. maĭ târḑiŭ însă 'ĭ folosi; căcĭ, tocmaĭ acest fapt crud a făcut ca ceĭ 4 bandiţĭ să nu maĭ viseze nicĭ de cum a se maĭ întórce la casele lor de frică şi să urmeze orbeşte şi pretutindenĭ pe Grozea care ştia să 'ĭ îngrijască şi să 'ĭ apere.

Găsim dară încă o deosebire între Grozea şi ceĭ alţĭ tovarăşĭ aĭ luĭ. In adevĕr, pe când uniĭ se daŭ cu totul la viaţa de haiducĭ numaĭ de frica autorităţilor, cel alt, căpitanul lor, Grozea, iubea acéstă viaţă dintr'o deplină încredinţare că se jertfeşte numaĭ pentru binele aprópeluĭ, pentru scăparea némuluĭ sĕŭ de jugul streinilor lacomĭ şi selbatecĭ, pentru fericirea patrieĭ! El avea o inimă de român adevĕrat şi, liniştit în cuget asupra faptelor sale, ar fi dorit ca în ţară să fie numaĭ 50 inşĭ ca dênsul pentru ca în duoĭ anĭ streiniĭ să 'şĭ iea lumea în cap, iar ţĕranul să resufle maĭ liber şi naţiunea să pótă păşi maĭ lesne şi maĭ sigur pe calea viitoruluĭ. Luĭ Grozea 'ĭ păru rĕŭ, la început, de cea ce făcuseră tovarăşiĭ luĭ, dar maĭ pe urmă, vĕḑêndu-ĭ îndărjiţĭ şi hotărâţĭ la or-ce, 'ĭ plăcu şi 'ĭ ertă, însă cu condiţiunea ca pe viitor să nu iasă nicĭ o dată din vorbele luĭ, căcĭ, dacă acum o greşală a lor pot da bune resultate, altă dată se póte perde, împreună cu causa pe care o apăraŭ şi pentru care 'şĭ puneaŭ viaţa în pericol.

Grozea ertă, cum am ḑis, pe omorătorĭ, şi pentru alt cuvênt. El avea nevoie de ómenĭ plecaţĭ la scopul sĕŭ de a face bine, cu orĭ ce chip. Eĭ bine, tocmaĭ acéstă împrejurare făcu ca hotărârea luĭ Grozea să se oţeléscă şi maĭ mult şi să nu 'l părăséscă dorul de a ajuta pe ceĭ ce su-

feră, căcĭ, în orĭ-ce împrejurare, 'şĭ va aduce aminte de greşeala făcută şi va căuta ca prin bine şi dreptate să dobândiască ertarea de la Dumneḑeŭ şi de la ómenĭ.

Aşa dar, cititoriĭ să aibă bunătatea şi să erte o faptă rea pentru nişte haine de carĭ s'ar fi putut lipsi haiduciĭ noştri; să 'ĭ erte, căcĭ faptele lor din urmă aŭ şters cu totul aducerea aminte a crimeĭ săvârşită şi pentru că, în faptele marĭ, de multe orĭ se pot întrebuinţa mijlóce rele, când este vorba a se asigura un scop bun. Nicĭ vorbă că crima de la curte putea prea bine să lipsiască: dar, de multe orĭ, fără să te gândeştĭ, dintr'un lucru de nimic iese o minune şi românul nostru ḑice că une orĭ *n'aduce anul ce aduce ceasul*. In adevĕr, póte că ceĭ 4 bandiţĭ omorîtorĭ, peste puţin ar fi fost cuprinşĭ de dorul de casă şi copiĭ, şi atuncĭ ar fi părăsit pe Grozea, cu tóte planurile luĭ; pe când acéstă împrejurare a făcut ca eĭ să uite totul pentru a urma pe căpitan. Negreşit că Grozea cunoştea prea bine cea-ce 'ĭ ţine pe eĭ lângă dênsul; dar el maĭ ştia, că un bun luptător se bate cu or-ce armă 'ĭ cade la îndemână şi se slujeşte cu or-cine voeşte a 'ĭ da ajutor, dând la rândul sĕŭ armeĭ îngrijirea cuvenită şi slujitoruluĭ încurajarea trebuinciósă.

Intorcêndu-se lângă Maria, Grozea, o îmbrăţişă cu căldură şi, după ce 'ĭ se spuse că n'aŭ fost supăraţĭ de nimenĭ, mulţămi luĭ Alexe pentru că a îngrijit bine de iubita luĭ şi, întorcêndu-se către tovarăşĭ, le ḑise:

— Fraţiĭ meĭ, noĭ nu maĭ putem sta în aceste locurĭ. Trebuie să ne grăbim şi ḑiua să ne

apuce departe de aicĭ. Va trebui să trecem în judeţul vecin, în Prahova; acolo vom găsi uă pădure désă şi depărtată de sate marĭ unde ne vom aşeḑa şi de unde vom incepe lucrarea nóstră pentru care suntem unițĭ.

Maĭ 'nainte însă de p'ecare, am nevoie încă o dată de jurămêntul vostru de supunere la tot ce voiŭ ḑice eŭ.

Jurăm! ḑiseră în unire toțĭ bandițiĭ şi Grozea mulțămit, se întórse către Maria:

— Iar tu iubita mea, urméză-mĕ orĭ unde voiŭ merge eŭ şi 'țĭ jur că în orĭ-ce parte vom fi, ḑilele tale vor fi presărate cu plăcerĭ şi desfătărĭ. Voiŭ fi pentru tine soț, amant şi sclav şi nu cer de la tine de cât supunere, iubire şi credință. Tu mĕ veĭ mângăia când eŭ voiŭ fi întristat şi te veĭ bucura cu mine şi cu noĭ toțĭ când sórta va fi priinciósă gândurilor nóstre. Tu veĭ fi regina inimeĭ mele; va trebui însă să fiĭ o regină înțeléptă care ascultă de voința poporuluĭ sĕŭ; iar eŭ te voiŭ iubi cu nebunie şi te voiŭ îngriji cu tóte sacrificiile ce un om póte face pentru acea care 'şĭ légă sórta de a luĭ şi care 'l iubeşte.

— Sunt a ta Grozea şi voiŭ fi în tot-d'auna vrednică de iubirea ta. Merg orĭ unde voeştĭ tu şi voiŭ fi în tot-d'auna fericită când voiŭ putea să împărtăşesc atât bucuriile cât şi întristările tale. Cât pentru credința mea, tu veĭ vedea cum ştiŭ să 'mĭ-o păstrez; iar dacă vre-o dată veĭ găsi că sunt nevrednică de tine, atuncea, tu veĭ avea un cuțit la cingătóre şi veĭ şti să spelĭ în sângele meŭ cinstea şi iubirea ta. Nu veĭ ajunge

însă acolo, căcĭ... eŭ te iubesc şi te voiŭ iubi.... ţi-o jur!...

O lungă sărutare de foc urmă acestor cuvinte, pe când banda se suia pe caĭ; iar Grozea luând de mână pe Maria se sui pe cel maĭ voinic dintre caĭ şi ridicând'o lângă el, o resimă de sînul luĭ şi dând pintenĭ caluluĭ, sbură urmat de tótă céta printre arboriĭ tăcuţi aĭ pădureĭ.

Eĭ sburaŭ ca gândul şi ca vêntul; ḑiua 'ĭ apucă departe şi, ocolind drumurile cele marĭ, se îndreptară către hotarul judeţuluĭ unde găsiră o pădurice de mesteacăn în marginea uneĭ gârliţe. Acolo stătură tótă ḑiua; iar în nóptea următóre, 'şĭ urmară drumul, intrară în judeţul Prahova şi se stabiliră în pădurea Grozesciĭ, aşa numită maĭ târḑiŭ, după numele haiduculuĭ care a locuit-o şi care a dus gróza în tot judeţul. Acolo 'şĭ săpară un bordeiŭ mare în pământ, cu două despărţiturĭ; şi aduseră mălaiŭ şi sare pe carĭ le cumpărară de la un han departe de o poştă şi se stabiliră. In doă ḑile, 'şĭ cumpărară cuţite şi carabine, aşa în cât eraŭ gata pentru luptă cu orĭ-cine; eraŭ gata gentru isbândă!...

———

Serdarul Măslină

Trăia pe atuncĭ în Bucurescĭ o spurcăciune de grec, un boer, cum se ḑice, de şi el era ciocoiŭ, care se bucura de o avere însemnată, avea rangul de Sărdar, avea case marĭ şi duoă moşiĭ ohamnice: una lângă Bucurescĭ pe care o cumpărase de cheful serdărescĭ, femeă capriţiósă şi ţanţoşă numaĭ pentru că avea banĭ mulţĭ şi care poftise să aibă o moşie pe séma eĭ unde să mérgă vara de plimbare; şi alta în Prahova, în spre munţĭ, unde boerul avea turme de vite, stupĭ cu albine, livezĭ de prunĭ şi alte producte ale pământuluĭ, bez o casă mare şi frumósă care se vedea din depărtare de o poştie.

Sardaruluĭ 'ĭ plăcea să se ducă la moşiă cam des. Uniĭ ḑiceaŭ că 'ĭ plac mult posiţiunile din partea loculuĭ; alţiĭ credeaŭ că boerul e un bun gospodar şi 'ĭ place să se ocupe cu sîrguinţă de afacerile luĭ. Numaĭ vizitiul şi îngrijitorul moşieĭ scia adevĕratul cuvênt al deselor visite ce făcea Serdarul acolo.

Se spurcase lipitórea la fete marĭ şi făcea tóte chipurile pentru a 'şĭ bate joc de neamul românesc, până chiar a veşteji flórea tinerimeĭ femeescĭ, cinstea fetelor carĭ aveaŭ maĭ tărḑiŭ să fie sociĭ credinciόse şi mume iubitóre. Dedea banĭ javra din Fanar pentru a orbi pe tinerele fete şi une-orĭ chiar pe părinţiĭ lor... Ce ticăloşie!.... ce infamie!... ce ruşine!...

Să fim însă drepţi. Ţĕranul român este bun la fire şi lesne încredĕtor. El judică pe toţi ómenii dupe sine şi pe toţi 'i crede ómeni de ispravă şi românĭ; dovadă este dicĕtórea luĭ: *ce rumân bun e neamțul ăsta*...... când 'i se pare luĭ că neamţul, adică streinul (maĭ pe toţĭ streinii, afară de grecĭ şi sârbĭ, 'ĭ numesce nemţĭ) se pórtă bine cu el. Aşa fiind, ţĕranul priimesce în sat, ajută şi iubeşte pe orĭ ce strein, de orĭ ce naţiune saŭ religie va fi şi trăeşte în pace cu el, câtă vreme veneticul nu se îngraşă prea mult, până nu se face obrasnic şi ciocoiŭ. Atuncĭ se schimbă *calimera* şi în locul eĭ se dice: *du-te draculuĭ*. Atuncĭ, ţĕranul înţelege că a pripăşit şi încăldit la sîn puiul de viperă care după ce s'a desmorţit, se întinde ca o vită fără ruşine, ridică nasul în sus, vorbeşte tare şi insultător, muşcă însăşĭ inima aceluia care 'ĭ-a făcut bine.

Până când însă ţĕranul să înţelégă că streinul 'l duşmăneşte, trece vreme în care veneticul 'şĭ rîde pe nesimţite de român, 'ĭ batjocoreşte bunele moravurĭ, 'ĭ înjoseşte persóna, familia şi naţiunea întrégă.

Serdarul Măslină era tocmaĭ lipitórea descrisă maĭ sus El venise în ţară încă din copilăria luĭ, adus din *patrie*, de un alt grec care, după ce 'şĭ-a făcut aicĭ avere mare a plecat nu însă în *patrie*, ci la Constantinopolĭ unde a înfiinţat un mare comerciŭ de măsline din carĭ trimitea şi aicĭ în butóie băiatuluĭ de curênd venit pentru a le vinde şi, drept resplată, a opri pe séma luĭ dece la sută din câştig.... din care, cu vremea făcu o avere de mijloc şi sporind'o prin cămă-

tărie, ajunse a cumpăra moşiĭ şi rang boeresc. Să ne oprim pucin asupra însemnăreĭ cuvêntuluĭ *Patrie* pentru grecĭ.

Este ştiut că *Patria* este locul unde cine-va s'a născut din părinţĭ născuţĭ saŭ crescuţĭ şi eĭ acolo şi, în fine, aĭ căruia moşĭ şi strămoşĭ aŭ locuit acel pămênt, fiind cu toţiĭ de neamul acela şi carĭ s'aŭ bucurat şi aŭ suferit în acel loc; carĭ aŭ luptat pentru apărarea luĭ în potriva streinilor şi aŭ fost gata a muri, în orĭ-ce minut, pentru locul unde trăeşte şi unde le sunt legăturile de naţionalitate, de familie şi mormintele strămoşeştĭ; saŭ maĭ scurt: *Patria* este pămêntul unde locuiesc ceĭ de acelaşĭ neam şi sânge. Sunt pe faţa pămêntuluĭ patriĭ carĭ rĕsplătescŭ pe supuşi lor de sacrificiile ce fac eĭ pentru apărarea lor; şi acestea sunt patriile libare şi ne puse sub călcâiul asupritorilor din afară. Sunt însă patriĭ carĭ *nu potŭ* da supuşilor în schimb pentru iubirea lor, de cât suferinţe, de oare-ce nu potŭ da cea ce trebuie, adică ajutor şi iubire, libertate şi propăşire; şi aceste sunt patriile căḑute sub jugul strein, Amândoă aceste felurĭ de patriĭ trebuiescŭ iubite; cea din urmă, însă, merită ca locuitori seĭ să facă tóte jertfele pentru a o ridica din starea eĭ de umilire, a o face liberă, mândră şi respectată; iar supuşi eĭ se cade să nu o părăséscă cu atâta maĭ mult cu cât viaţa e maĭ grea acolo; căcĭ cu cât ea va fi părăsită de fii seĭ cu atâta jugul străin se va strănge şi va apăsa maĭ tare, cu atâta peirea eĭ va fi maĭ apropiată.

Grecia a fost uă dată uă ţară liberă şi infloritóre. Aŭ venit însă imprejurărĭ nenorocite, ea

a cădut sub diferite juguri şi în fine sub turci; şi acolo unde intr'uă vreme era leagănul libertăţilor şi al sciiţeĭ, până maĭ deunăzi nu era de cât uă ţară de sclavi, intocmaĭ ca nisce ḑidurĭ ruinate ale uneĭ clădirĭ măreţe altă dată, dar peste care iarba rea cresce şi pe care s'aude numaĭ glasul de jale al cucuveleĭ, în locul glasuluĭ dulce al vieţeĭ; in mijlolul căreia, în fine, nu se maĭ respiră de cât miasme vătămătóre, în locul aeruluĭ dătător de viaţă de altă dată.

În Grecia, omul, la fie care pas, pe lângă sărăcie, întâlnia iataganul turculuĭ selbatec şi asupritor care ḑicea: mişcă-te, privesce, cugetă, vorbesce cum ḑic eŭ, saŭ te taiŭ! Ce trebuiaŭ să facă locuitori acesteĭ ţĕrĭ? Să fugă? Nu! De uă miă de orĭ nu. Trebuiaŭ să remână acolo; să se uniască maĭ mulţĭ şi toţĭ într'un gând, să lupte şi să móră pe ruinele vechieĭ lor mărirĭ; căcĭ, din fie care picătură din sâng-le vĕrsat pentru patrie resare un vitéz, şi ast-fel, cu timpul, patria se reintăresce, streinul e gonit, belşugul şi libertatea renasce.

Aŭ fost grecĭ carĭ aŭ făcut aşa: aŭ luptat şi aŭ murit pentru patria lor; şi în lupta lor aŭ fost ajutaţĭ de multe neamurĭ streine şi compătimitóre. Aŭ isbutit şi astăzĭ Grecia din noŭ începe a se ridica.

Aŭ fost însă alţi carĭ aŭ lăsat ţara lor svârcolindu-se în suferinţe şi aŭ trecut în ţarĭ streine, nu pentru a cere ajutorul altora, nu pentru a învăţa la şcóla libertăţilorŭ pentru a se întórce înapoĭ şi a sci acum să se apere, ci pentru a remâne în ţările străine. Aŭ avut însă atâta rĕutate de cuget în cât aŭ ales tot d'auna, ca

şi ovrei, ţările de asemenĭ apăsate, unde aŭ găsit un pământ maĭ roditor şi nisce oamenĭ bunĭ la inimă şi încreḑĕtorĭ. S'aŭ lipit de acele ţerĭ şi dânduse de apărătorĭ aĭ lor, când eĭ avéŭ altă patrie pe care se cădea să o apere, aŭ intrat în inima locuitorilor şi s'aŭ lăcomit a suge tot sângele şi a stinge orĭ ce incercare de viaţă.

Ţările române aŭ fost maĭ ales locul unde aceste paserĭ hrăpitóre s'au aruncat din vĕzduhurile lor sterpe, şi aŭ infipt ghiarele în inima poporuluĭ de la ţară, sciindu'l maĭ lesne de smuls şi s'aŭ îmbogăţit pe eĭ, sărăcind şi uscând totul imprejurul lor.

Aŭ fost vremurĭ când greci cumpăraŭ cu banĭ insăşĭ domnia ţăreĭ şi, întocmaĭ ca corbi carĭ daŭ peste hoitŭ; aŭ chiămat din ţara lor şi alte lipitorĭ pe a cărora mână aŭ dat ţara întreagă coprinzênd-o ca intr'o pânză de păiajen otrăvitor. Dumnezeŭ însă, al părinţilor noştriĭ, n'a voit ca poporul sĕŭ să sufere mult, şi lăsându'ĭ numaĭ un véc de încercărĭ, a trimis pe apostoli sĕĭ, carĭ aŭ ridicat poporul şi a scuturat de pe corpul naţiuneĭ miile de jivine spurcate, călcându-le în picióre.

Săngele din nouŭ a început a circula liber prin vinele naţiuneĭ; dar, aŭ remas incă multe lipitorĭ în ţară care sugea încă pe unde apuca, după cum sunt chiar azi fiinţe de acestea murdare carĭ pişcă de şi pe furişĭ, din carnea şi viaţa neamuluĭ român. N'aŭ curagiul a jefui pe faţă ca în trecut... (Sic !)

Intr'un cuvênt, pentru greciĭ veniţĭ şi remaşĭ la noĭ, cuvêntul *Patrie* n'are nicĭ o insemnare: căcĭ dac'ar fi avut vre una, apoĭ, n'ar fi remas

eĭ p'aicĭ, n'ar fi lăsat la eĭ a casă neveste şi copii pentru a se insura aicĭ cu fete de român, n'ar fi fost atăt de lacomĭ şi hrăpitorĭ către patria română, daca şi eĭ aveaŭ o patrie hrăpită şi vestejită de streinĭ! Aŭ fost şi sunt numaĭ nisce ființe fără Dumnezeŭ, fără suflet, fără inimă, nisce corbĭ flămânḑĭ, nisce lupĭ înfiorătorĭ, nisce hiene murdare, carĭ aŭ năvălit în holdele şi în staulul nostru pentru a jefui şi mânji tot ce le cade în mână.

Sunt, — ce-ĭ drept, — uniĭ din grecĭ contra căror omul onest şi drept n'are numica de zis; dar sunt aşa de puţinĭ în cât, ziua nămiaza mare, dacă 'ĭ aĭ căuta cu lampa, abia aĭ zări icĭ colea căte unul, aşa că toţĭ greci de la noĭ cari sunt maĭ de omenie nu se pot ridica de căt la numĕrul de *câţĭ-va*. Căt pentru ceĭ alţĭ *)..... Dumnezeŭ e mare şi bun!....

Ḑiceam că Serdarul Măslină isbutise prin banĭ a orbi multe fete şi chiar pe părinţiĭ lor. In adevĕr, Serdărésa nu venise nicĭ o dată la moşia bărbatuluĭ sĕŭ, căcĭ nu se îndura să lipséscă mult din Bucurescĭ unde avea şi ea biet, ca tóte femeile măritate şi ticăloşite, un drăguţ de amorez care 'şĭ bătea joc de dumneaeĭ, o toca de pără-

*) Sunt căţi-va anĭ de când în Bucurescĭ a murit un grec fórte bogat. El avea o mulţime de cărţĭ pe cari prin testament le a lăsat frateluĭ seŭ, tot aşa de bogat. Acesta însă, ne ştiind ce să facă cu cărţile, le a vêndut *la ovreĭ cu ocaua*, când ar fi putut să le vânḑă statuluĭ pe maĭ bun preţ, saŭ să le dăruiască unor scolĭ! Dar, aşa e grecul! Grecul şi jidanul aŭ supt multă vreme ţara nóstră, şi când eĭ fac acte de danie orĭ se desfac de cea ce nu le trebuesc, caută ca lucrurile să intre tot în mânele lor.

luţe şi 'ĭ jura dragoste, în faţă, de şi pe de altă parte, rîdea de încrederea şi prostia eĭ. Aşa, ţĕraniĭ de la moşia ciocoiuluĭ credea că stăpânul lor e ne însurat, de şi era om cam trecut în vêrstă. El înşela pe fete făgăduindu-le că se cunună cu ele şi prin micĭ darurĭ orbia chiar pe uniĭ din părinţĭ carĭ, din uşurinţă credeaŭ că se póte şi s'a maĭ vĕḑut vre o dată corbiĭ unindu-se cu porumbiţele, lupiĭ cu oiţele.

Şi apoĭ, ştiut este că omul sărăcit prin înşelătorie şi cămătărie, căḑut din vechia luĭ mărire, nu maĭ are nicĭ puterea morală de a vedea şi deosebi rĕul din bine, se tămpeşte şi devine lesne unealta rĕŭ făcĕtoruluĭ. Trecuse însă vreme multă şi Măslină nu se cununa cu nicĭ o fată din sat. Fetele eraŭ desnădăjduite, căcĭ multe din ele remăseseră ne măritate; iar părinţiĭ lor înghiţiaŭ amărăciunea ciocoiască, pentru că nu puteaŭ nimic în potriva Serdaruluĭ! Eĭ se plăngiaŭ sermaniĭ, în tóte părţile, dar nicăerĭ nu găseaŭ dreptate căcĭ eraŭ săracĭ, eraŭ *ţĕranĭ romànĭ;* eĭ ar fi voit să ucigă pe lipitórea care 'ĭ adusese la sărăcie şi 'ĭ batjocurise, dar... nu puteaŭ nimic în potriva Serdaruluĭ!

Bătaia de joc a Serdaruluĭ Măslină era tocmaĭ în flórea eĭ când Grozea apăru în judeţul Prahova şi se pregătea a face dreptate poporuluĭ, în felul cum sciaŭ haiduciĭ să facă dreptate.

———

Mórtea Serdaruluĭ

Era într'o Sâmbătă séra. Serdarul plecase din Bucurescĭ până în ḑiuă cu opt caĭ la trăsură şi grăbia din tóte puterile s'ajungă la moşie înainte de a însera. Nu se oprise în Ploescĭ de cât duoă césurĭ, de témă să nu 'l apuce nóptea pe drum, cu tóte că, de alt-fel, era bine armat atât el cât şi vizitiul.

Se înserase de tot şi nu maĭ avea de cât o jumĕtate de ceas până la moşie, când în dreptul unuĭ crânguleţ, de o dată se prăvăliră caiĭ şi se făcură grămadă unul peste altul într'un şanţ.

Ne putem lesne închipui cine a făcut acel şanţ. Este vorba de Grozea care aflase despre acest Serdar scărbos şi prin spionĭ auḑise că în ḑiua aceia trebuie să vină la moşie, a duoa ḑi fiind Duminecă, horă în sat şi multe chilipirurĭ ciocoiescĭ şi măslinescĭ. Haiducul pusese maĭ de cu vreme să sape şanţul de a curmeḑişul drumuluĭ, aşeḑase d'asupra nuiele si presărase paie multe, ca cum în acel loc s'ar fi rupt un car cu paie şi ar fi rĕmas pe drum ca o sarcină pe care ómeniĭ n'aŭ avut vreme să o maĭ ridice înserându-se şi eĭ grăbind a se duce maĭ de vreme a casă.

Indată ce căḑură caiĭ, Serdarul speriat sări din trăsură, dar sări aşa de rĕŭ că 'şĭ scrînti un picior şi 'şĭ rupse cotul de la mâna stângă.

De o dată trăsura fu înconjurată de 12 bandiţĭ carĭ ieşiră de sub 12 tufe din marginea dru-

Grozea puse o mânâ vigurósă in gulerul Serdarului şi smuci de două orĭ...

mului. Grozea se apropiă de Serdar, rîdând şi 'l întrebă:

— Ce aï păţit cucóne?

— Prostule, — dise Serdarul, — mĕ maï întrebï ce am păţit? Dobitocule... aoleo!... Ţărănoiule... ce staï măgarule?... du-te la moşie şi spune ómenilor să dea fuga încua, să 'mï aducă altă trăsură. Umblă iute, bădărane, n'audï? Aoleo...

— Ba nu, dĕŭ; ia lasă gluma, cucóne; spune drept: bine e când te dóre?

— Ce? Audï obraznicul. Ióne, adu biciu încua, maï de grabă; adu din trăsură pistólele mele. — Ion nicï n'audia ce tot blodogoria grecul căcï se silia să descurce caiï ajutat de ómeniï luï Grozea cărora el însuşï le disese s'ajute vizitiuluï şi, venindu-le bine, să'l desarmeze, fără să'ï facă vre un rĕŭ.

Serdarul vĕdênd că Ion nu'l aude se ridică binişor şi şchiopătând voi să se ducă la trăsură; dar Grozea se puse înaintea luï şi 'ï dise:

— Linişteşte-te cucóne. Dacă 'ţï trebuie pistóle 'ţï daŭ eŭ; dar nu e nevoie de asta. Până când vizitiul d-tale şi ómeniï meï vor descurca trăsura şi caiï, eŭ aşï voi să 'ţï spun ce-va la ureche.

— La ureche? Tu, mie, vorbă la ureche?

— Dacă nu 'ţï place la ureche, 'ţï voï spune după ureche.

— Cum?

— Cum 'ţï am spus. Dar, să vorbim încet; căcï alt-fel...

— Cine escï tu măï? Ióne!... Hoţiï!...

Ion audind acest strigăt al ciocoiuluï, se uită împrejurul sĕŭ şi vĕdênd figurile îndrăsneţe ale celor ce'l ajutaŭ, începu să tremure şi să'ï clăn-

ţănéscă dinţiĭ. Atuncĭ, se apropiă de el Alexe şi 'ĭ ḑise la ureche:

— Dacă escĭ om de ispravă tacĭ, nu 'ţĭ vom face nicĭ un rĕŭ.

— Dar Serdaruluĭ?

— Asta e tréba căpitanuluĭ, — ḑise Alexe. Acum, până una alta, dă încua pustiile alea de pistóle pe carĭ le ţiĭ de géba acolea la brâŭ.

Ion dete pistólele şi făgădui tăcere.

Serdarul răcnia cât putea să sară Ion. In fine, Grozea, vĕḑênd că se face gură multă, lăsă gluma la o parte şi punênd o mână vânósă pe gulerul ciocoesc, smuci de două orĭ aşa de tare, în cât Serdarul ameţi şi bleojdi ochiĭ către haiduc, uitându-se la el ca un tâmpit.

Caiĭ fură scoşĭ din şanţ, hăţurile îndreptate şi drese, Serdarul fu suit în trăsură alăturea cu Grozea, iar ceĭ alţĭ bandiţĭ luând caiĭ de dărlóge, duseră trăsura în pădure unde scóseră caiĭ şi 'ĭ legară de pomĭ.

Căpitanul se dete jos din trăsură şi ḑise Serdaruluĭ:

— Cucóne, voiam să 'ţĭ vorbesc ce-va la ureche şi 'ţĭ voĭ vorbi. Multe rele aĭ făcut în lume; multe fete aĭ nenorocit; mulţĭ părinţĭ aĭ lăsat în durere şi multe vieţĭ aĭ veştejit şi aĭ stins. De tóte aĭ sciut să facĭ; un singur lucru însă aĭ uitat saŭ n'aŭ voit să sciĭ. Aĭ uitat că în lume nicĭ o faptă nu e fără rĕsplată şi că Dumneḑeŭ cu cât întârḑiază cu pedépsa cu atâta e maĭ aspru. Astăḑĭ este ḑiua să reparĭ tóte relele pe carĭ le aĭ făcut şi să te împacĭ cu Dumneḑeŭ de care 'ţĭ aĭ bătut joc... Aĭ fost un grecoteiŭ sărac,

slugă la alt grec şi din măsline 'ţĭ aĭ făcut avere mare, aĭ cumpărat moşiĭ şi rangurĭ boerescĭ. Spune-mĭ, te rog, mărite cucóne, cât aĭ muncit pentru a strânge atâta avere? Spune cum aĭ mulţumit luĭ Dumnedeŭ pentru că te a răbdat să jefuescĭ ţara nóstră şi ce bine aĭ făcut ţĕranuluĭ de pe spinarea căruia aĭ luat pieĭ peste pieĭ şi prin care te aĭ făcut boer mare? In sfirşit spune ce escĭ hotărât să laşĭ poporuluĭ român după mórtea d-tale?

— Nu mĕ omorâ, voinice. Fie-ţĭ milă de mine. Am şi eŭ nevastă la Bucurescĭ şi sunt om ca şi tine. Iată, am o pungă cu cincĭ sute galbenĭ pe carĭ 'ĭ am luat din Ploescĭ de la un datornic. 'Ţĭ daŭ şi trăsura şi caiĭ, numaĭ să nu mĕ omorĭ, că şi eŭ ţi-oĭ fi de vre un bine. Să fiŭ al draculuĭ dacă mint.

— Tacĭ, ciocoiule! De binele grecesc suntem sătuĭ. Voescĭ să scapĭ cu nimic, dar te înşelĭ lipitóre. Cât pentru jurămêntul tĕŭ, nu face parale; sciŭ eŭ cât preţuesc jurămintele calicilor pricopsiţĭ prin cămătărie.

— Nu maĭ am nimic. Mulţumesce-te cu ce am şi fie-ţĭ milă de mine. Sciŭ eŭ că tu escĭ om cum se cade şi 'ţĭ făgăduesc că vom fi prietenĭ.

— Maĭ bine prieten cu dracu de cât cu tine, fanariotule. Dar, să lăsăm vorba lungă. Ióne, vino încua!

Ion se apropiă galben ca céra.

Grozea 'ĭ dise:

— Du-te Ióne la moşie şi spune îngrijitoruluĭ că viĭ de la Ploescĭ într'un suflet trimis de Serdar să 'ĭ aducĭ duoă miĭ de galbenĭ ca să plătéscă pentru un rang de boerie maĭ mare. Să viĭ cu-

rênd şi să scii că dacă nu veĭ veni tot singur, şi dacă veĭ spune cuĭ-va unde e boerul şi ce face, peste duoă ḑile veĭ fi mort, orĭ unde veĭ fugi, iar cât pentru Serdar, 'l vor cănta ciorile aicĭ.

Auḑind acestea Serdarul începu să tremure aşa de tare în cât 'ĭ fu peste putinţă a ḑice o singură vorbă.

— Linişteşte-te cucóne, 'ĭ ḑise Grozea şi iea de scrie duoă rândurĭ îngrijitoruluĭ din partea d-tale să trimită baniĭ numaĭ de cât...

Serdaru abia putu ḑice:

— N'am banĭ la moşie.

— Atuncĭ, — ḑise Grozea, — Ióne, încalecă iute pe un cal şi du-te la Ploescĭ orĭ la Bucurescĭ, unde va voi boerul, şi mâine séră să fiĭ cu baniĭ în pădurea Grozesciĭ.

— N'am banĭ de loc, — bolborosi grecul.

— Minţĭ, câine! — strigă Grozea; şi scoţênd o hărtie şi o călimară de la brâŭ, 'ĭ ḑise: — scrie curênd, saŭ te ucid!

— Mulţumesce-te, frate, cu ce 'ţĭ daŭ, n'am maĭ mult. Să mĕ trăsnéscă Dumneḑeŭ!

— Nu vorbi de Dumneḑeŭ, spurcăciune. Scrie curênd, că n'am vreme de perdut cu tine... Şi, scoţênd un pistol, 'ĭ puse gura în têmpla Serdaruluĭ, repetându-ĭ: scrie că trag!

Grecul ne maĭ avênd în cotro, scrise neveste̮ĭ sale să 'ĭ trimită negreşit 2000 galbenĭ la Ploescĭ prin vizitiŭ.

După acésta, Grozea dete greculuĭ altă hărtie şi 'l sili a scrie că lasă din averea sa 2000 galbenĭ sătenilor celor maĭ săracĭ de pe moşia sa. Grozea puse acest bilet în puzunar iar pe cel alt 'l dete luĭ Alexe, ḑicêndu-ĭ să aştepte în Ploescĭ

întórcerea luĭ Ion de la Bucurescĭ cu baniĭ. Alexe se sui pe un cal şi împreună cu Ion plecară în fuga mare.

Bandiţiĭ plecară d'acolo cu Serdarul şi ajunseră în pădurea Grozesciĭ unde 'ĭ ascepta Maria care pregătise de mâncare.

Pân' a duoa ḑi, grecul nu putu închide ochiĭ, nicĭ nu putu mânca saŭ bea de cât puţină apă. El fu aşezat în odaia cea mare a bordeiuluĭ între bandiţĭ, iar Grozea se retrase în odăiţa luĭ lângă Maria.

A duoa ḑi de diminéţă, Serdarul era bolnav de frigurĭ. Grozea veni la el, 'ĭ dete bună diminéţa şi 'l rugă că până séra să se închine şi să se róge luĭ Dumneḑeŭ de ertare.

Grozea 'şĭ făcuse un plan îngrozitor, căcĭ sufletul 'ĭ ardea de dorinţa resbunăreĭ pe grecĭ şi pe toţĭ duşmaniĭ ţĕreĭ.

Nu se înserase bine. Alexe şi Ion se întórseră lac de apă şi pe alţĭ caĭ, de óre ce caiĭ pe carĭ plecaseră aŭ trebuit schimbaţĭ de duoă orĭ pe drum. Eĭ aduceaŭ suma cerută pe care o puseră înaintea căpitanuluĭ.

Serdarul se uita când la Grozea când la banĭ. Se maĭ rugă de ertare, dar el nu scia că Românul e hotărât când voesce ce-va.

Grozea 'ĭ ḑise:

Acum Serdare, să sciĭ că noĭ nu vom lua din acestĭ banĭ nimic. Ne mulţumim cu 500 galbenĭ ce ne aĭ dat de bună voie. Cât pentru aceste 2000 galbenĭ, le vom împărţi pe la săteniĭ de pe moşia d-tale ca să maĭ resufle ómeniĭ şi vom mărita câte-va din fetele pe carĭ tu le aĭ nenorocit. Iar cât pentru tine, am să te trimit în ju-

decata celuĭ de sus, pentru că *trebuie* să scap ţara de un câine turbat, de un grec fanariot, de un vrăjmaşĭ al ţĕranuluĭ.

Serdarul înebunise!...

Vĕḑêndu-l Grozea în acéstă stare, 'ĭ se făcu milă de el şi ar fi voit să 'l erte. De o dată însă, ceĭ alţĭ bandiţĭ începură a se arăta nemulţămiţĭ. Grozea se încruntă la eĭ şi 'ĭ linişti. Numaĭ Alexe nu se putu muia. El, a căruĭ fire se deosibea de a celor alţĭ; el care se aprindea la cea dintêiŭ ideă; se apropiă de căpitan şi 'ĭ ḑise:

— Eartă-mĕ căpitane; dar noĭ trebue să ucidem pe acest grec; saŭ, alt-fel nu maĭ înţelegem pentru ce te urmăm.... Lasă-ne, căpitane, să ne sărăm inima. El se preface saŭ e cu adevĕrat nebun; puţin ne pasă. Dacă 'ĭ vom da drumul, peste puţin se póte însănătoşi şi apoĭ, cine scie ce va maĭ face. Lasă-ne căpitane să urmăm poveţele tale!

Grozea ar fi putut opri mănia bandiţilor, dar se găndi să nu 'şĭ pérḑă puterea şi autoritatea între eĭ. Cugetă puţin şi întorcêndu-şĭ faţa, le ḑise:

— Faceţĭ ce voiţĭ; numaĭ duceţi-l din 'naintea mea.....

Peste ḑece minute, bandiţiĭ reintraŭ în bordeiŭ unul câte unul şi aprinḑêndu'şĭ lulelele rîdeaŭ şi se veseliaŭ pe când Grozea resimat de peptul Marieĭ cugeta trist la fapta luĭ şi găsea că fără asemenĭ mijlóce nu e scăpare pentru poporul român jefuit şi ucis de veneticĭ şi tălharĭ îmbrăcaţĭ boereşte şi ridicaţĭ la rangurĭ!

Se puse masa, împrejurul căruia se aşeḑară toţĭ. Poftiră şi pe Ion, dar el plăngea ca un

copil în colţul bordeiuluĭ, nu pe Serdar, ci pentru că se temea de însăşĭ viaţa luĭ. Grozea 'ĭ înţelese durerea şi 'ĭ ḑise:

Tu, Ioane, du-te a casă şi spune că pe când te întorceaĭ cu boerul de la Ploescĭ, v'aŭ ieşit hoţiĭ înainte şi aŭ furat pe boer pe care l'aŭ suit pe cal şi l'aŭ dus în spre Târgovişte, iar tu aĭ scăpat cu trăsura. Spune ce te veĭ pricepe; numaĭ despre noĭ să nu ḑicĭ nicĭ o vorbă, căcĭ, alt-fel.., aĭ vĕḑut tu cine suntem noĭ.

— Ba, sciţĭ ce, ómenĭ bunĭ? Eŭ nu mĕ maĭ întorc acolo şi, dacă mĕ primiţĭ, rămân cu voĭ. Nu vĕ cer de cât să mĕ apăraţĭ de vre o respundere; iar eŭ vĕ făgăduesc tot ajutorul meŭ. Când in lume nu maĭ am ce căuta, de cât póte puşcăria, maĭ bine mĕ fac bandit şi trăesc ne supărat de nimenĭ. Eŭ n'am nicĭ nevastă, nicĭ copiĭ. Sunt al vostru.

Mare veselie se întinse între bandiţĭ la acéstă hotărâre ne asceptată a luĭ Ion. El se puse la masă şi mâncă cu poftă.

A duoa ḑi, după porunca luĭ Grozea, trăsura Serdaruluĭ fu gata; Ion se sui pe capră şi puse caiĭ în gónă. Când fuse aprópe de sat, sări jos şi dând căte-va bice cailor, 'ĭ lăsă să pornéscă spre casă, iar Ion se 'ntórse în pădure. Din acel minut, el fu unul din ceĭ maĭ supuşĭ aĭ luĭ Grozea. Căpitanul 'l iubia din ce în ce maĭ mult. Nu scia, însă, că tocmaĭ Ion, noul tovarăş, are să tórne peste sufletul sĕŭ otrava cea maĭ înfiorătóre, credênd că face bine şi ne sciind rĕul ce face.

Tótă ḑiua acee, haiduciĭ se odihniră. A duoa

ḑi, de diminéţă Grozea 'ĭ strânse împrejurul sĕŭ și le vorbi ast-fel:

— Fraţilor. Noĭ trebue să plecăm d'aicĭ, pentru că să póte să fim urmărițĭ şi prinşĭ. Incălecaţĭ şi apucaţĭ spre Buzeŭ. Eŭ mĕ duc la moşia Serdaruluĭ, ca să împart baniĭ ciocoiuluĭ; să 'ĭ înapoez păgubaşilor. Să m'aşteptaţĭ în pădurea Lipieĭ, aprópe de Buzeŭ, şi să nu faceţĭ nimic până la întórcerea mea. Peste 2 ḑile v'ajung şi eŭ şi vom maĭ vedea ce este de făcut. Cât pentru Maria, o las în grija luĭ Alexe şi a luĭ Ion. Aide, plecaţĭ şi să fiţĭ cu minte.

— Să trăeştĭ căpitane, ḑiseră bandiţiĭ şi într'o clipă caiĭ eraŭ gata.

Maria tresărise auḑind că va fi iarăşĭ în grija luĭ Alexe, care băgase de sémă tresărirea eĭ şi sângele din nuoŭ începuse a 'ĭ ferbe, căcĭ 'ĭ se părea că Marieĭ îĭ place să fie lăsată cu el şi că póte 'l iubeşte.

Fără a perde vreme, Grozea, puse o sărutare pe fruntea Marieĭ şi ḑicêndu-le la revedere, incălecă şi se perdu printre arboriĭ pădureĭ.

Pe drum

Alexe aşeḑâ pe Maria pe calul sĕŭ alăturea cu dênsul şi dând semnalul de plecare, porniră cu toţiĭ. Ḑiua era frumósă şi căldura era aşa de mare în cât haiduciĭ nu putură merge în ḑiua acea de cât fórte puţin: din pricină că eraŭ nevoiţĭ să ocoléscă fórte mult spre a nu fi vĕḑuţĭ de ómenĭ şi pentru că caiĭ abia mergeaŭ de căldură. Séra se opriră într'o pădure unde făcură foc, mâncară şi se lăsară în voia somnuluĭ câteva ceasurĭ, pentru ca pe la meḑul nopţeĭ să încalece din nuoŭ şi până la ḑiuă s'ajungă în pădurea Lipieĭ.

Numaĭ unul singur nu dormia; numaĭ Alexe nu putea să închiḑă ochiĭ, pentru că focul se aprinsese din nuoŭ şi cu maĭ multă putere în sufletul sĕŭ, amorul încinsese acea inimă lesne de înflăcărat.

Nóptea era înaintată şi luna se ridicase pe bolta ceruluĭ albastru, ca şi cum ar fi voit să priviască şi să lumineze măcelul ce urma să se întêmple peste puţin.

Era aprópe de meḑul nopţeĭ când Alexe care nu dormia sări de o dată drept în sus, pentru că auḑise nu departe de eĭ nişte sforăiturĭ de caĭ. Nu putea el înţelege cu nicĭ un chip ce să fie ace'e sgomote carĭ turburaŭ tăcerea nopţeĭ: şi, dacă ar fi potera, — 'şĭ ḑicea el, — de unde şi până unde să fi aflat că bandiţiĭ sunt acolo? Orĭ cum ar fi fost, tropotul de caĭ se apropia şi

inima luĭ Alexe se strânse de grije sciind pe că-
pitan departe şi pe Maria póte în pericul, ea
care ca femeă nu s'ar fi putut apăra singură în
destul. Insă Alexe nu 'şĭ perdu capul şi se grăbi
a scula pe tovarăşĭ. Ascultară cu toţiĭ şi se în-
fiorară, căcĭ căpitanul nu era cu eĭ, şi nu sciaŭ
dacă trebuie să dea pept cu potera saŭ să fugă.

O scurtă consfătuire urmă, după care se ho-
tără să se lupte.

Maria se sculase din somn speriată şi plângea.

Bandiţiĭ se armară bine, 'şĭ cercetară cara-
binele dacă sunt în stare de luptă; se repeḑiră
cu toţiĭ la foc pe care 'l stinseră călcându-l
cu picióreIe.

Era tocmaĭ timpul, căcĭ potera care 'ĭ căuta şi
era gata să trécă pe lângă eĭ pentru a 'ĭ căuta
prin alte părţĭ, vēḑu la cele din urmă luciri ale
focululuĭ ce se stingea câţĭ-va ómenĭ, şi veselă că
a găsit pe bandiţĭ, se pregătea asemenea de luptă.

Poteraşiĭ descălicară, legară caiĭ de pomĭ şi
veniră către bandiţĭ cu armele întinse.

Potera avea ordin să aducă pe bandiţĭ viĭ saŭ
morţĭ. De acea, datoria eĭ era să nu întrebu-
inţeze de la încuput armele, ci numaĭ făgăduelĭ
şi ademenirĭ pentru a căştiga încrederea bandi-
ţilor şi apoĭ a 'ĭ desarma şi lega.

Se începuse convorbirea între cele duoă tabere
duşmane una alteia şi poteraşiĭ s'apropiaŭ din
ce în ce cu vorba bună şi cu aer de blândeţe.

Oamenii luĭ Alexe, inimoşĭ cum eraŭ, 'ĭ tot
dedeaŭ cu cótele şi 'ĭ spuneaŭ la ureche să le
dea voie a trage; el, însă, pe care acéstă împre-
jurare 'l făcuse om cu judecată şi care, pe lângă
rolul de înlocuitor al căpitanuluĭ, avea şi amorul

pentru Maria pe care o dată cu capul n'ar fi voit să o lase a fi luată de poteră, el, ḑic, 'şĭ făcuse planul pe care 'l şi comunică încet luĭ Ion care într'o clipă 'l spuse tutor tovarăşilor.

Potera s'apropia şi Alexe sta în loc, tovarăşiĭ staŭ asemenĭ prin prejur; iar Maria, după ordinul luĭ Alexe se retrăsese după un copac mare şi aşteptând cu frică cele ce urmaŭ să se întêmple, ar fi dat tótă viaţa eĭ pentru ca în acele minute Grozea al eĭ să fie aci pentru a o apăra cu maĭ multă putere de cât ceĭ alţĭ.

— Lepădaţĭ armele, — ḑise unul din poteră, — dacă voiţĭ să nu vĕ supere nimenĭ.

— Lepădaţi-le şi voĭ, — ḑise Alexe.

— Noĭ suntem ómeniĭ stăpânireĭ şi nu se cuvine să părăsim armele nicĭ o dată.

— Şi noĭ suntem ómeniĭ poporuluĭ, — ḑise Alexe, — şi când poporul are o stăpânire ca cea de aḑĭ nu se cuvine să lepede armele până nu se va face dreptate.

Pe când acéstă convorbire urma, ómeniĭ din bandă se retrăgeaŭ încetul cu încetul, ocoleaŭ uniĭ în drépta iar alţiĭ în stânga şi, fără să fie observaţĭ de poteră care sta înfiptă la vorbă cu Alexe, o înconjură din tóte părţile.

Acesta era momentul aşteptat de Alexe. Atuncĭ el ḑise către poteră:

— Mĕ încred în voĭ şi vĕ daŭ carabina mea. Poftiţi-o.

Doĭ poteraşĭ se şi repeḑiră s'o iea, dar Alexe retrase mâna strigând:

— Nu doĭ, ci unul, fiţĭ maĭ curagioşĭ dacă sunteţĭ ómeniĭ stăpânireĭ.

In acelaşĭ moment, la un semn ce făcu Alexe

ridicând mâna stângă în sus, bandiţiĭ aruncară carabinele şi se repeḑiră din tóte părţile cu iataganele ca nişte valurĭ înfuriate, iar Alexe se retrase repede duoĭ paşĭ în urmă spre Maria, pentru a se pune în dreptul eĭ şi a o apăra de vre un glonţ.

Poteraşiĭ fuseră zăpăciţĭ de acéstă năvălire neasceptată, dar se luptară.

Lupta fu scurtă căcĭ era neregulată şi în maĭ pucin de cincĭ minute iarba cea verde şi mó!e a pădureĭ fu roşită de sânge şi ţipetele poteraşilor făceaŭ să se înfioreze frunḑele tinere ale arborilor. Luna trecuse pe jumătate sub un nouraş şi arunca o lumină palidă pe feţele celor morţĭ.

Unul singur din poteră maĭ era în viaţă, căcĭ fusese cel maĭ voinic; el ucisese unul din bandă, rănise doĭ şi se lupta încă cu iataganul în mână în potriva celor alţĭ carĭ nu puteaŭ să se apropie de el.

Vĕḑênd Alexe că unul singur póte ţine în loc tótă banda, se repeḑi ca un leŭ înfuriat şi strigă bandiţilor :

— La o parte mişeilor! Nu sciţĭ să vĕ faceţĭ datoria; lăsaţi-l pe mâna mea. Ḑicênd acestea, Alexe, se aşeḑa iu faţa voiniculuĭ poteraş şi întinḑênd iataganul sĕŭ 'l încruţişă cu al vrăjmaşuluĭ şi o luptă hotărătóre se încinse între aceştĭ duoĭ tigri din aĭ cărora ochĭ eşiaŭ schinteĭ de foc Alexe primi o tăetură la umĕrul stâng, dar acésta în loc de a 'l descuraja, 'l îndărji maĭ mult. El răcni o dată aşa de grozav în cât resună pădurea şi tot o dată se aruncă cu desnădăjduire asupra duşmanuluĭ care se înfiorase de strigătul bandituluĭ şi 'şĭ perduse cumpătul. Numaĭ

o lovitură 'ĭ dete Alexe şi poteraşul căḑu cu faţa în jos.....

Luna eşise din nor şi lumina tótă acéstă privelişte. Maria de asemenĭ ieşise de după arbore şi vĕḑênd rana luĭ Alexe căuta să 'l console.

Alexe vĕḑênd pe Maria îngrijată de el, se plecă la urechea eĭ şi 'ĭ ḑise:

— Aveam ordin de la căpitan să nu facem nimic în lipsa luĭ. Cu tóte acestea, eŭ am călcat ordinul, numaĭ pentru tine, Mario, căcĭ tu sciĭ bine cât te iubesc!...

Maria se uită în ochiĭ lui Alexe şi 'ĭ se păru că vede lucind adevĕrul. Ea vĕḑuse vitejia luĭ Alexe şi într'un colţişor al inimeĭ sale simţise pentru el o simpatie care la femeĭ, maĭ ales, este începutul unuĭ amor.

— Lasă, Alexe, eŭ mĕ voiŭ ruga de Grozea să te erte pentru că aĭ călcat ordinul; şi apoĭ, chiar fără ruga mea, el va trebui să 'ţĭ mulţămească în loc să te dojenéscă.

— Dar dacă însuşĭ Grozea va fi trimis potera?... Căcĭ, alt-fel, cum se face că el pleacă pe de o parte şi potera, pe de alta, ne găsesce în ascunzătorile nóstre? Să mĕ credĭ, Mario, că am o bănuială.. şi, ḑeŭ! 'mĭ e frică de viaţa ta la care ţiŭ maĭ mult de cât la a mea...

Maria se îngrozise căcĭ bănuiala luĭ Alexe trecuse repede ca fulgerul şi prin capul eĭ. De o dată însă, ea se asigură şi apropiindu-se de Alexe 'ĭ zise:

— Escĭ prea bănuitor...

— Pentru că te iubesc prea mult, Mario!

— Să lăsăm acum tóte acestea şi să vedem de rană; trebuie să te dóră.

De loc, Maria; numaĭ apropierea ta mĕ face să uit orĭ-ce durere; numaĭ vorbele tale dulcĭ, ca adierea dimineţeĭ, sunt pentru mine cel maĭ învietor descântec care m'ar face să nu simt în viaţă de cât un singur lucru: că te iubesc!

Maria era femeiă!... dar era femeă vârtósă! Ea iubia prea mult pe Grozea pentru a fi îmbătată de cuvintele luĭ Alexe; dar avea prea multă inimă pentru a fi nesimţitóre în faţa unuĭ amor adevărat ca amorul luĭ Alexe.

Maria rupse din chiar basmaua eĭ de pe cap o fâşie şi legă umărul luĭ Alexe; apoĭ îngriji de ceĭ alţĭ doĭ rănițĭ din bandă din care însă nicĭ unul nu era în stare maĭ gravă, ne avênd de cât nisce micĭ crestăturĭ pe corp. Cât pentru cel mort, bandiţiĭ se sfătuiră şi se hotarâră să 'l îngrópe chiar acolo, săpâdu-ĭ grópa cu iataganele lor, cea ce şi făcură numaĭ de cât, şi puseră pe mort la o adâncime de o palmă, ne avênd timpul a săpa maĭ adânc. Pe poteraşĭ, 'ĭ spânzurară de crăcĭ şi 'ĭ lăsară prada corbilor, ne ştiind ce să facă cu eĭ.

Toţĭ eraŭ veselĭ de isbânda lor. Numaĭ unul singur nu se veselea; numaĭ Ion, vizitiul Serdaruluĭ, nu rîdea. El vĕzuse convorbirea luĭ Alexe cu Maria şi, după aerul lor, înţelesese că e vorba de un amor şi credŭse a înţelege că Maria 'şi trădează soţul pentru cel dintâi care 'ĭ spune vorbe dulcĭ. Uă ură grozavă se formase în el contra Marieĭ şi n'ascepta de cât venirea Căpitanuluĭ pentru a'l informa. El voia să fie recunoscător luĭ Grozea care 'ĭ a scăpat viaţa; dar nu scia că devotamentul luĭ are să pérză doă fiinţe, are să pearză maĭ ales pe Maria care era nevi-

novată şi în faptă şi în cuget. El era fără chef, dar nimenĭ nu băgă de sémă acésta, atâta eraŭ ceĭ alţĭ de veseli pe ntru cele ce făcuseră, şi, după ce îngropară pe mortul lor, încălecară şi luară drumul înainte către Lipia unde ajunseră pe când sórele era ca de doă suliţĭ ridicat pe cer.

Căpitanul

Grozea, despărţindu-se de Maria şi de tovarăşi seĭ, pusese calul în góuă şi în câte-va minute fuse la moşia Serdaruluĭ. Acolo era mare ferbere printre oamenĭ carĭ 'şĭ dedeaŭ fel de fel de ideĭ. Ingrijitorul trimesese uă ştafetă la Ploescĭ ca să înştiinţeze pe ispravic şi alta la Bucurescĭ să vestéscă serdăreseĭ întâmplarea.

Eraŭ cu toţĭ adunaţĭ la Primărie de şi nóptea era înaintată şi tremuraŭ de frică să nu se pomenéscă cu tâlharĭ chiar în sat ; când Grozea ajunse în sat şi trase drept la Primărie unde se vedea lumină şi oamenĭ adunaţĭ.

— Bună vremea, oamenĭ bunĭ, — le ḑise el intrând. — Viŭ de la Serdarul care e sănătos ca tunul şi tare ca un buştean. El este la Ploescĭ unde a murit ḑilele trecute o rudă a luĭ fórte bogată care 'ĭ a lăsat o avere de 50,000 galbenĭ, cu condiţiune ca doă miĭ să-'ĭ imparţă cât maĭ ne întârziat la oameniĭ maĭ săracĭ de pe moşia sa. El a primit condiţiunea şi chiar în

acéstă nópte a trimis a casă trăsura împreună cu un vătăşel de la ispravnic şi cu o sumă de 20 galbenĭ pentru ca să cumpere o butie de vin să beţĭ voĭ treĭ ḑile până să va intórce el; şi, fiind-că, după testament, trebuia să împartă la oamenĭ doă, miĭ galbenĭ numaĭ de cât a cerut la ispravnic să'ĭ dea un om de încredere care să vină aicĭ cu baniĭ şi să 'ĭ împartă. Eu am fost trimis şi étă-mĕ am venit cu baniĭ.

— Adevĕrat, voinice? — zise îngrijitorul şi maĭ mulţĭ săteni. — Dar, trăsura a venit singură cu caiĭ speriaţĭ.

— Ce fel singură? Nu se póte.

— Chiar aşa, nenişorule; să spue tot satul daca nu este aşa.

— Atuncĭ, se vede că vătăşelul a fugit cu baniĭ şi a dat drumul cailor carĭ aŭ venit drept a casă.

— Să sciĭ că aşa trebuie să fie. Bine că te a adus Dumnezeŭ să ne linişteştĭ; noĭ am şi trimis ştafetă la ispravnic şi asceptam potera căcĭ credeam că boerul nostru a fost omorât de niscaĭ-va hoţĭ în pădure.

Grozea 'şĭ încruntă spriucenile auzind că se asceaptă potera şi se gândi la Maria. Se prefecu însă că nu se teme de nimic şi râzênd, le respunse:

— Aţĭ făcut rĕŭ de aţĭ maĭ trimis să turbure pe ispravnic. Dar, nu e nimic: potera se va întórce aşa cum va veni. Să vedem acum care sunt ceĭ maĭ săracĭ ómenĭ din sat.

Numaĭ de cât se întocmi uă listă de ceĭ maĭ săracĭ şi se găsi că maĭ tot satul n'avea vite, nicĭ căruţe şinuite, nicĭ porumb în pătule. Grozea îm-

Grozea înfipse pênă la umĕr cuţitul sĕu de haiduc în peptul Céuşuluĭ

părţi banii, în mijlocul veseliei tuturor şi ceru demâncare. 'I se aduse numai de cât tot ce voi, şi ólele cu vin începură a curge una dupe alta. Grozea bea, dar gândul 'ĭ era la poteră şi la Maria. El ar fi voit să plece maĭ curând ca să ajungă pe tovarăşĭ dar trebuea să se odihnéscă şi el şi calul, şi apoĭ, nu credea că potera va veni până în séra ḑilei următóre.

Se înşelă; căcĭ abia venise sórele la prânz şi de uă dată curtea primăriei se umplu de potera care venise într'un suflet comandată de un Céuşĭ. Oamenii ieşiră cu toţiĭ şi spuseră céuşuluĭ că boerul e sănătos la Ploescĭ, că le a trimis banĭ şi că se póte întórce; în fine. 'ĭ spuseră tótă istoria moştenireĭ.

— Nu se póte, — ḑise céuşul; — eŭ viŭ de la Ploescĭ şi n'am auḑit nimic din tóte acestea. Chiar ispravnicul m'a trimis. Cine v'a spus vouă tóte aste nimicurĭ?

— Eŭ, — ḑise Grozea.

— Cine eştĭ tu?

— Sunt un om de casă şi de încredere al ispravniculuĭ.

— Minţĭ! Săriţĭ copiĭ şi legaţĭ pe acest om; el a ucis pe Serdarul.

— Nu e adevĕrat, cucóne, — ḑiseră ţĕraniĭ într'un glas; — feréscă Dumneḑeŭ; el ne a adus banĭ de la Serdarul şi nu se póte să fie hoţ.

— Ascultaţĭ, ómenĭ bunĭ, — ḑise Grozea, pe când potera 'l lega, — este adevĕrat ceia ce spune omul acesta. Eŭ am ucis pe Serdarul şi 'ĭ am luat două ḑecĭ de miĭ galbenĭ ce avea la el; dar, pentru că m'am gândit şi la Dumneḑeŭ, am voit